

מודים

היא אתנחתא שמשמשת לפסיק, להורות שעד כאן מאמר ראשון. דהיינו, שלושת המילים בראשית ברא אלקים, הם מאמר בפני עצמו שאומר, ראשית כל, צריכים לדעת יסוד זה: שיש אלוך שברא את הכל יש מאין. ואם אין לאדם אמונה ביסוד עקרי זה יכול לגלול את ספר התורה ולא ימשיך יותר.

ואלקי אבותינו לעולם ועד וההודאה השניה היא שמודים להקב"ה שנתן לאבותינו, אברהם יצחק ויעקב, חכמה להוריש לבניהם אחריהם ידיעה של מציאותו יתברך שקבלו ממנו כשגילה מציאותו להם. והידיעה הזו קיימת לעד בינינו.

צור חיינו הכנוי הזה מביע שהקב"ה יסוד היסודות ומהווה את הכל, והוא מקור חיינו, ובלי מציאותו יתבי מציאות אחרת אינה אפשרית.

מגן ישענו מביעים כאן תודתנו להקב"ה לא רק שהוא מחיינו אלא גם שהוא מגן עלינו בכל תקופת חיינו מהתחלת הויתנו ברחם אמנו עד זקנה ושיבה. ובלי הגנתו לא היינו יכולים להשאר בחיים מחמת כל הסכנות הנשקפות לנו. אנו חיים בסביבה שמלאה חידקים ומנגונים כל כך זעירים (bacteria and tiny organisms) שאפשר לראותם רק על ידי זכוכית מגדלת (microscope). והרבה מהם מסוכנים לגוף האדם. וגם בחיינו היום - יומיים כשמתערבים עם המון עם שהרבה מהם מוזהמים בחליים

ברכה שניה מן החלק האחרון של השמונה עשרה נקראת הודאה(א).

לפי מה שפירשנו שברכת רצה מרמזת על המנחות שבאות אחרי הקרבנות, ברכת מודים מרמזת על נסכי היין שבאים אתם. היין של הנסכים מסמל שמחתו של אדם בחייו, כמו שכתוב "ויין ישמח לבב אנוש"; ו"ויין ישמח חיים"; וכו'. וכוונת נסוך היין על המזבח היא להביע רצוננו לשעבד את השמחה שבחינו לעבודתו יתברך, שהתכלית הכי גדולה של שמחת האדם היא לעבוד את הקב"ה בשמחה. וזה מה שאמר הכתוב "עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה".(ד)

ובשעת נסוך היין דברו הלויים בשירה, ובוזה מביעים שמחתם להקב"ה ומודים לו, וכמו כן אנו מביעים "שירת" תודתנו להקב"ה ואומרים **מודים אנחנו לך:**

שאתה הוא ה' אלקינו: ראש וראשית מודים להקב"ה שגילה לנו - ישראל עמו - שהוא מצוי וברא את הכל. ואילו לא גילה לנו מציאותו יתבי לא היינו יודעים בכלל שהוא מצוי. בלי התגלות זו היינו מחוסרים ידיעה יסודית זו כמו דגים השטים בקערת זכוכית שאינם יודעים שיש עולם מלא מחוץ לקערתם ועינים מבחוץ המביטות לתוך הקערה. וזהו פרושו של "שאתה הוא ה' אלקינו": מודים אנחנו לך שהודעתנו שאתה הוא ה' אלקינו.

התורה מתחילה "בראשית ברא אלקים, את השמים ואת הארץ". והנגינה תחת "אלקים"

עיון תפלה

מודים שפז

להקב"ה שהחיינו מרגע הראשון עד האחרון שבחיינו. חיינו ומותנו תלויים רק ברצונו.

ועל נשמותנו הפקודות לך, ומודים להקב"ה על שמירת נשמת האדם, החלק אלוק ממעל, ששרוי תחת השגחת הקב"ה מעת הבראו. מקודם לידת האדם נשמתו כבר נפקדה אצל הקב"ה; וכשנולד האדם הקב"ה משמר את הנשמה בקרב גופו, כמו שאנו אומרים בברכת "אלקי נשמה", "ואתה משמרה בקרבי"; וכשהנשמה נפרדת מן הגוף לאחר המיתה היא ג"כ נפקדת בידי הקב"ה.

ועל נסיך שבכל יום עמנו כאן מודים להקב"ה על הנסים הנסתרים שחיי האדם מלאים בהם הגם שרובם אינם מופרים לאדם, כמו שאמרו ז"ל "בעל הנס אינו מכיר בניסו".^(ו) בחיינו היום יומיים כמה פעמים נצלים מסכנות בדרך נסי בלי ידיעתנו הגם שאין לנו שום שמץ של ידיעת הנסים האלו שקרו לנו. למשל, יש חליים רעים המתפתחים בקרב הגוף ואינם מורגשים כלל, אבל כוח החיסון ששתל הקב"ה בגופנו פועל להעביר החולי בלי שום נזק לאדם. ואם במקרה יבדוק הרופא את האדם בשעת התפתחות החולי הזה קודם העברת החולי יכיר מיד שהאדם חולה מסוכן מאד. אבל בדרך נס לא התפתח החולי ולא חלה האדם הזה כלל ולא הרגיש דבר והוא בריא וחזק. ומי יודע כמה סכנות עוברות על האדם בכל יום הגם שאינו יודע כלום אודות הסכנה ומהצלחתו ממנה.

או יכול להיות שהוא נוסע ב"סובבוי" ואין בידיעתו שאיזה פושע עומד לגוזלו או לפצוע אותו, וברגע האחרון לא עשה כלום. או יכול להיות שמחבלים טמנו פצצה ברחוב שהוא עובר בו או על אוירון שהוא נוסע בו ולא התפוצץ, או התפוצץ ולא הזיק. חיינו מלאים

דוגמאות כאלו. ^(ו) "ואי כונן צד הולך" "הלא אג"כ אם חזק... כ"כ
לפי דברי חסדו: "גילוי דעת" - שהאזינו לנו על צדקת ה' וחסדו רב
ה' כבודו וכבוד בראית ה' רבו להצדק אגוני ורקעך חלילי אדוני
כ"כ יצאנו וי"ו

שונים והסכנה להדבק בהם גדולה מאד, צריכים להגנתו יתברך שלא יפגעו. וכבר אמרו חז"ל שהעולם מלא "מזיקים" - כוחות מסוכנים חמריים וגם רוחניים - "ואלמלא נתנה רשות לעין לראותם, אין כל בריה יכולה לעמוד מפניהם".^(ז) ורק על ידי הגנתו של הקב"ה אפשר לרוב בני האדם להשאר בחיים למרות כל הסכנות האלו.

אתה הוא לדור ודור נודה לך ונספר תהלתך זהו אחד מן הבטויים שבתפלה ש"אין לו הכרע"ו.^(ח) יכולים להבין את כל המקרא הזה לבטוי אחד: ש"אתה הוא (ה' אלקינו ואלקי אבותינו) לדור ודור נודה לך ונספר תהלתך". וגם יכולים להבין את המקרא הזה כשתי בטויים: הראשון "אתה הוא לדור ודור" וקאי על המשפט הקודם "צור חיינו מגן ישענו"; והבטוי השני "נודה לך ונספר תהלתך". ואלו ואלו נכונים הם.

הפרוש של "נודה לך" - והמלה "מודים" בכלל כלפי הקב"ה - אינם כמו "תודה" כפשוטו, אלא יש להם מובן של "הודאה" או "ודוי" (confession) כמו "מודה בשטר שכתבו".^(ט) והפרוש, דאנו מתודים להקב"ה שיש לנו כל כך חובות תודה להקב"ה שאי אפשר לאדם לשלמם, והמשל הוא כמי שיש לו חובות מרובות שאינו יכול בשום אופן לשלמם.

ואומרים כאן שמתודים להקב"ה שאיננו יכולים לשלם חובותינו לו - "נודה לך" - אבל מה שיש בידינו לעשות נעשה, והוא ש"נספר תהלתך" בכל הזדמנות. וזהו הטעם של מנהג ישראל שעונים "ברוך השם, אני בריא" כשנשאלים "מה שלומך".

וממשיכים כאן ההודאה בפרטים:

על חיינו המסורים בידך בראשונה מודים

עיון תפלה

שמרגיש שהאור התחיל לזרוח בחייו, וזעיר שם, זעיר שם, רואה התחלת הצלחה בחייו.

"צהרים" מתאר את מצב־רוחו של האדם כשהוא מרגיש שהאור מזהיר עליו והוא יושב "ברומו של עולם" ומצליח בכל מה שעושה.

ובמובן זה, הפרוש של ההודאה הזאת הוא: שמודים להקב"ה "על חיינו המסורים בידך... ועל נסיד שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת": בין שאותה העת היא בבחינת "ערב", ובין כשהיא בבחינת "בקר", ובין כשהוא בבחינת "צהרים" אנו מודים לו על חיינו באיזה מצב שהוא.

ויש עוד פרוש עמוק למלים "ערב ובקר וצהרים", והיינו שמרמזות על שלש צורות חיי האדם:

"ערב" מרמז על החיים בעולם הזה שהולך ומחשיך עד חשכת צלמות. למרות כל אושרו של האדם בעולם הזה, בכל זאת, סוף סוף, יגיע הזמן שהנשמה תפרד מן הגוף.

"בקר", לאחר פרדת הנשמה מן הגוף הגיע הזמן של הטהרות: הנשמה בעולם הנשמות, והגוף בקרקע. הטהרות זו היא "עלות השחר" להכין את האדם לצורה האחרונה.

צהרים", האדם אחר תחיית המתים הוא בצורת החיים הכי בהירה, ואותם החיים מתוארים במילת "צהרים" שמרמזת על תחיית המתים וחיי עולמים בעולם הבא.

ובמובן זה מודים להקב"ה "על חיינו" – על שלושת צורות החיים המתוארים ב"ערב ובקר וצהרים" – "המסורים בידך".(ב)

תמצית כל הפרושים דלעיל היא שאנו מודים להקב"ה שנתן לנו חיים רוחניים וגשמיים, וזה כולל כל צורות החיים ומצבי האדם. על כל אלו אנו מודים לו – "על חיינו המסורים בידך ועל נשמותנו הפקודות לך ועל

נושא ברכה זאת הוא הודאה להקב"ה רק על הנסים הנסתרים שמגינים עלינו בכל יום, אבל אודות הנסים הגלויים שעברו עלינו, כגון יציאת מצרים וכדומה, יש לנו תפלות מיוחדות למאורעות אלו שבהם מודים להקב"ה על הנסים שעשה באותם זמנים. והטעם שכוללים "על הנסים" בפורים ובחנוכה בברכה זו, ומודים להקב"ה על הנסים שעשה לנו באותם הזמנים, הוא משום שהנסים שקרו בזמנים אלו היו גם כן נסים נסתרים, ומקומם נכון בכוונת מודים להודות עליהם כאן. ובזה מובן הטעם שאין מזכירים את הנס של "פך השמן" במודים, דאותו הנס היה נס נגלה, ותפלת מודים היא הודאה רק על נסים נסתרים.

Why not mention the oil of the Hanukkah? →

ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת, ערב ובקר וצהרים למקרא זה יש שני מובנות. המובן הפשוט כמשמעו: שמודים להקב"ה – ערב ובקר וצהרים – על כל הנסים הנסתרים שעוברים עלינו תמיד. ופרוש "ערב ובקר וצהרים" הוא שבשלשה פעמים אלו כשאנו מתפללים "ערבית" שחרית ומנחה מזכירים תפלת הודאה הזאת. וזה כמו שאמר דוד המלך "ערב ובקר וצהרים אשיחה וגו'".(יא)

אבל המלים "ערב ובקר וצהרים" יש להם עוד מובן, והוא ביחס למצב רוחו של האדם, כלהלן.

"ערב" מתאר אותו מצב־הרוח שהאדם מרגיש כשחיי הולכים ומתמוטטים, אי מטעם חולשה או זקנה, אי מטעם העדר ה"מזל" בחייו ומעשה ידיו אינם מוצלחים. כל החיים שלו דומים לו כערב שהולך ומחשיך, ואדם זה מרגיש יותר ויותר שהוא מחוסר תקווה והלילה מתקרב, עד שיבוא הזמן שיכלה הכל.

"בקר" מתאר את מצב־רוחו של האדם

עיון תפלה

נסיך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת."

הטוב אנו מכנים להקב"ה בשם "הטוב", זאת אומרת שהוא הטוב המוחלט. והטעם כדלהלן:

כי לא כלו רחמיך, אף אם האדם בוחר ברע תחת הטוב ועובר עבירות לא יענש שימות פתאום ומיד, אלא אדרבא הקב"ה ברחמי המרובים נותן לו חיים וכח לעשות אפילו רע. וכשם ש"בא ליטהר מסייעין אותו", כך "בא ליטמא פותחין לו". מי נותן לגנב חכמה לגנוב, או מי גורם שידפוק לבו? הלא הוא הי' ברחמי הבלתי תלויים על צדקת האדם. ולא "כלו" רחמי אף אם האדם אינו ראוי לרחמים.

והמרחם. שוב מכנים להקב"ה בשם "המרחם", כלומר רחמי שלו הם בלתי מוגבלים. אם מבקשים מהקב"ה דבר וחוזרים ומבקשים מהקב"ה אותה הבקשה עצמה שכבר בקש ממנו פעמים הרבה אינו דוחה אותה כמו שיעשה האדם כששומע בקשת חברו, למשל ללות לו כסף, אם כבר לוח לו פעם או פעמיים. לאחר זמן ימאס בבקשתו ויאמר לו "כבר עזרתי לך, עכשיו לך לאיש אחר". אבל כלפי הקב"ה יכולים לבא בבקשתינו פעמים הרבה באותה בקשה שכבר בקשנו ממנו. וזהו הפרוש של "המרחם", כלומר בעל הרחמים המוחלט.

מעולם קוינו לך מאז היינו לעם כבר מימי קדם היינו תמיד מקוים לך. מחסדו הגדולים של הקב"ה שהשריש בלבנו תקוה שיושיענו ויגאלנו, ובמשך כל ימי גלותנו מצא עם ישראל עוז ועודד מתקוה זו. המלה "קוינו" או "תקוה" בא מהשורש "קו", דהיינו חתיכת חבל, כמו "תקות חוט השני" או "נטה קו". (טו)

He does not die immediately from his crime

מודים שפט

לכן, הפרוש היסודי של "מעולם קוינו לך" הוא שבמשך כל ימי עם ישראל בעולם, הקשר שבינו ובין הקב"ה היה ה"חבל" של תקותנו שישמע תפלתנו כשפונים אליו. ועל ידי אותו ה"קו" נתקשרנו להקב"ה אפילו באותם הזמנים שהתחלת היתה נואשת.

בחנוכה ובפורים מוסיפים כאן הודאת "על הנסים", שבמאורעות האלו היתה התחלת נואשת לעם ישראל, אבל למרות זה נשארנו קשורים להקב"ה על ידי תקותנו שיושיענו מצרותנו. וכן היה, ונצלנו מאבדון על ידי הנסים והפרקן והגבורות והתשועות והמלחמות שעשה הקב"ה לאבותינו בימים ההם.

ועל כלם יתברך ויתרומם שמך מלכנו תמיד לעולם ועד זאת אומרת, שבגלל כל הטובות והחסדים והנסים שהזכרנו למעלה ראוי לנו לברך ולהוקיר להקב"ה לעולם. וכאן הסיום של החלק הראשון של מודים, דהיינו ההודאה להקב"ה על כל הטובות שקבלנו מאתו יתברך. אבל יש עוד חלק שני למודים, ולמרות שהוא קטן מהחלק הראשון שיהיה לו בחשיבותו, כמו שנאמר להלן.

וכל החיים יודוך סלה, רק מי שהוא חי בעולם הזה יכול להודות לה', כדכתיב "בשאלו מי יודה לך" (טז). הגם שרק החלק החצוני, הגשמי, של האדם נאסף במיתתו אבל הוא - היינו נשמתו - נשאר ועוד קיים, מ"מ ענין ההודאה להקב"ה אינו אלא פעולה גשמית.

הבטוי הזה, "וכל החיים" - דייקא, ולא וְכָל הַחַיִּים - פרושו כָּל־לֹת הַחַיִּים, שכולל עמו כל מי שהוא חי: לרבות העורים, החגרים, החרשים, החולים, והמסִכְנִים, והאמללים, או אלו שמתפלשים בצער או מלאים פחדים או סובלים משאר מחלות נפש או גוף. זאת אומרת שגם אלה שסובלים מכל מיני צער

Times of hopelessness where we nonetheless continued to hope

שם ח. ע